

Představy komunity

SDÍLENÍ KRAJINY

SHARING THE LANDSCAPE

Imagined Community

1. 6. 2020 — 30. 6. 2020

etc. galerie
Sarajevská 16
Praha 2 / Prague 2

Kurátorky: Anna Remešová, Markéta Jonášová
a Alžběta Bačíková

Curators: Anna Remešová, Markéta Jonášová and
Alžběta Bačíková

Umělci a umělkyně: Marwa Arsanios, Nikola
Brabcová, Veronika Čechmánková, Barbora Dayef,
Martin Dušek, Tomáš Hruža, Karel Kunc, Marie
Lukáčová, Pedro Neves Marques, Karin Šrubařová

Artists: Marwa Arsanios, Nikola Brabcová, Veronika
Čechmánková, Barbora Dayef, Martin Dušek, Tomáš
Hruža, Karel Kunc, Marie Lukáčová, Pedro Neves
Marques, Karin Šrubařová

V rámci druhé kapitoly celoročního programu
Představy komunity, který byl nazván *Sdílení
krajiny*, bude etc. galerie prezentovat videa, která
reflektují vztah komunit a přírodní krajiny. Ke slovu
se tak dostanou například komunitou podporovaná
zemědělství, různé pozemkové spolky nebo
družstevní podniky, jež preferují potřeby přírody
před ekonomickými zájmy, které jsou založené
na vytěžování přírodních zdrojů, lidské práce
a životů. Projekční blok *Sdílení krajiny* navazuje na
skupinovou výstavu *Poslední den stvoření*, která
běží až do konce léta v ústecké Galerii Hraničář.
Také výstavu tvoří z velké části pohyblivý obraz,
který z různých úhlů pokládá otázky po vztahu
člověka a krajiny, kterou obývá. Sdílení obrazů se
promítá do sdílení krajiny.

In the second chapter of the year-long programme
Imagined Community titled *Sharing the Landscape*,
etc. gallery presents videos that capture the relation
between communities and the natural landscape.
Among the subjects discussed will be community-
supported agriculture, various land associations,
and cooperatives, which prioritise the needs of
the nature over economic interests based on the
exploitation of natural resources, human labour and
people's lives. The curated screening complements
a group exhibition titled *The Last Day of Creation*,
which is on display in the Hraničář Gallery in Ústí
nad Labem until the end of summer. As well as the
screening, the exhibition also consists mostly of
moving image works, which pose questions about
the relation between man and the landscape he or
she inhabits. The sharing of images is reflected in
the sharing of landscape.

Právě lokální snahy o záchranu krajiny, které jsou
rámovány komunitním způsobem spoluzítí, jsou
konkrétními utopiemi současnosti, jež se pokouší
vymanit z antropocentrického kolonialismu přírody
a napravit to, co ještě napravit lze. Zkušenost
s ohrazováním půdy a společně sdílených statků,
kterou zintenzivnil neoliberalismus, ale ukazuje,
že budeme do budoucna potřebovat i mnohem
více než jen utváření komunit. Jsou tedy takové
konkrétní utopie cílem nebo prostředkem
politického boje? Jak zohlednit toxicitu prostředí
jako nutnou součást našeho spoluzítí na planetě?
A v jaké krajině budeme žít za sto let?

The local endeavours to save the landscape, framed
by the community aspect of coexistence, represent
particular utopias of the present time, which are
trying to escape the anthropocentric colonisation of
nature and fix what still can be fixed. Nevertheless,
the experience of the enclosure of land and
commons, intensified by neoliberalism, shows that
in the future, we will need much more than just the
creation of communities. Are these concrete utopias
the goal or rather the means of a political fight?
How to accept the toxicity of the environment as
necessary for our coexistence on the planet? And in
what landscape will we live in a hundred years?

Na co se chceme dívat

„Kde je dnes utopie?“ ptá se teoretička a politická socioložka Ana Cecilia Dinerstein na platformě *Public Seminar* v textu,¹ který otevírá proklamací o krizi sociální reprodukce, jež od finančního kolapsu v roce 2008 nabývá na čím dál větší intenzitě. Stále se zhoršující životní podmínky související s proměnou charakteru práce a ubýváním míst ke spokojenému životu – což se netýká jen urbánního prostředí, ale také míst v přírodě zatížených těžbou surovin a rekreačním turismem – úzce navazují na další krize kapitalismu. Nejedná se samozřejmě o nijak nový problém. V knize *Re-enchanting the World. Feminism and the Politics of the Commons* popisuje Silvia Federici, jak v průběhu 70. let dvacátého století, kdy pracovala na kampani „wages for housework“, četla práce Vandany Shivy o indickém hnutí Chipko za záchranu lesů a zprávy o zapatistických protestech v Mexiku a ve svých textech formulovala spojitost mezi emancipací žen a boji proti ohrazování společně sdílených statků (*commons*).² Hnutí ochraňující celé územní celky, jež fungují jako soběstačné reprodukční systémy – poskytují jídlo, medicínu, ochranu, přístřeší a místa spirituality –, umožňují vnímat různé emancipační snahy v širokém měřítku, a přitom neztrácejí ze zřetel konkrétní socioekonomické podmínky. Důležitou součástí těchto politik je především situování člověka v rámci přírodních ekosystémů.

Ani dnes se nic nezměnilo. V první části filmu *Tři (nebo více) ekologií: Feministické vyjádření ekologické intersekcionality* od umělkyně Angely Anderson z roku 2019 zaznívá z úst samotné Federici: „Kapitalismus předkládá a vnucuje pohled na tělo jako na ostrov. Odříznutý ostrov. Je to proces skutečného zbídačení, protože naše tělo čerpá energii ze všeho, co jej obklopuje. Proto v našem těle existují určité potřeby, které když nejsou uspokojeny, tak upadáme do depresí. Je to součástí celkové devalvace procesů reprodukcí život. Ty jsou považovány za přirozené, bezcenné. Naopak oceňováno je všechno, co je nějak ‚produktivní‘, jako například průmysl.“ Federici těmito slovy komentuje těžbu ropy v Severní Dakotě v USA formou frakování, což je jeden z nejničivějších způsobů dobývání nerostných zdrojů, při kterém je vnitřek země doslova štěpen na kousky pomocí směsi chemikálií a vody. Proti tomu protestují původní obyvatelé – konkrétně z rezervace Fort Berthold, kde leží území Mandanů, Arikarů a Hidatsů –, kteří se právem obávají znečištění vodních zdrojů a zasahování ropovodních systémů do míst, která jsou pro ně posvátná.

What We Want to Look At

“Where is utopia today?” This is the question posed by political sociologist Ana Cecilia Dinerstein in her text¹ on the *Public Seminar* platform. She begins with a statement about the social reproduction crisis, which has been escalating in intensity since the 2008 financial collapse. The continually degenerating conditions related to transformations in the character of labour and the decrease in sites where one can lead a satisfied life – not just in urban environments, but also in natural locations burdened by mining and recreational tourism – are closely related to the other crises of capitalism. Of course, this problem is not new. In *Re-enchanting the World: Feminism and the Politics of the Commons*, Silvia Federici recounts how in the 1970s, while working on the Wages for Housework campaign, she read Vandana Shiva's work on the Chipko movement in India, which aimed to save the country's forests, and news of the Zapatista protests in Mexico. Her texts formulated the connections between the emancipation of women and the struggle against the enclosure of the commons.² Movements to protect areas that function as self-sufficient reproductive systems, providing food, medicine, protection, shelter, and sources of spirituality, enable us to conceive of various emancipatory efforts in a broad perspective without losing sight of specific socio-economic conditions. An important part of this politics is the consideration of humanity within natural ecosystems.

Not much has changed today. In the first part of *Three (or more) Ecologies: A Feminist Articulation of Eco-intersectionality*, a 2019 film by artist Angela Anderson, Federici says: “Capitalism communicates and imposes a view of the body like an island. Cut off. It's a process of really impoverishment, because the body, our body extends and connects and draws its life, its energy from the surrounding atmosphere. That's why there're certain things in our body that if they're not satisfied, we become very depressed. It's part of a whole devaluation of processes that are reproducing life. These are seen as natural, having no value. Whereas everything that is productive with industry and etc, with effort, is valorised.” Federici is speaking about fracking in North Dakota, one of the most devastating forms of resource extraction, which works by splitting the inside of the earth using water and chemicals injected at high pressure. The natives of this land – specifically of the Fort Berthold Reservation, inhabited by the Mandan, Arikara, and Hidatsa tribes – are rightly afraid their waterways will be polluted and their sacred sites criss-crossed by pipelines.

1 Ana Cecilia Dinerstein, Concrete Utopia. (Re)producing life in, against and beyond the open veins of capital, in *Public Seminar* 7.12.2017. Dostupné online: www.publicseminar.org/2017/12/concrete-utopia/?fbclid=IwAR2a3WINEHgjJBIN9oCso3WihCQBTYvxbVOpTJF4hEZgh1JyKXXiQ8i3oAE (vyhledáno dne 24. 5. 2020).

2 Silvia Federici, *Re-enchanting the World. Feminism and the Politics of the Commons*. Oakland, CA: PM Press, 2019, s. 2.

1 Ana Cecilia Dinerstein, Concrete Utopia: (Re)producing life in, against and beyond the open veins of capital, *Public Seminar* 7.12.2017, available online: www.publicseminar.org/2017/12/concrete-utopia/?fbclid=IwAR2a3WINEHgjJBIN9oCso3WihCQBTYvxbVOpTJF4hEZgh1JyKXXiQ8i3oAE (accessed 24.5.2020).

2 Silvia Federici, *Re-enchanting the World: Feminism and the Politics of the Commons*, Oakland, CA: PM Press, 2019, p. 2.

Video Angely Anderson je součástí výstavy *Poslední den stvoření* v ústecké Galerii Hraničář (12. 3. – 28. 8. 2020), která podobně jako program *Sdílení krajiny* v etc. galerii zkoumá vztah člověka ke krajině. Konkrétním impulsem k výstavě byly strategie rekultivace krajiny po těžbě na Ústecku a plánované úpravy jezera Milada, které se nachází západně od Ústí nad Labem. V horním patře výstavy dostaly prostor (pohyblivé) obrazy, které přetváří pohled na krajinu jako nekonečný zdroj surovin a území daného člověku k dobývání. Krajina je v těchto uměleckých dílech vnímána jako proces, který se proměňuje a je formován tím, jak lidé prožívají svět, ve kterém žijí, a jak chápou svou pozici v něm. Podstatnou roli v tom sehrávají také obrazy, které utvářejí naše představy o krajině.

Když se dívám na fotografie rekultivované krajiny, zaráží mě její výrazná homogenizace, zahlazování znaků. Metabolické procesy krajiny jsou zploštěny, půda má jen jednu roli – podržet rostlinu; rozmanitost půdní mikrobioty je potlačena. Jak píše Tomáš Uhnák: „Podobně jsou zploštěny metabolické procesy a diverzita mikrobiálního prostředí u postindustriálních společností. Půda by přitom měla sloužit jako zdroj výživy nejen pro rostliny, ale přeneseně i pro člověka. Je to mimo jiné konzumací bakterií žijících v půdě skrze rostliny, díky kterým lze získat imunitu a diverzitu mikrobiální krajiny. Zvyšování nebo snižování organické hmoty v půdě znamená zvyšování nebo snižování diverzity mikrobiální hmoty v lidském těle. Současné výzkumy představují další potvrzení staré domněnky, že procesy, které se dějí kolem nás, korespondují s tím, co se děje v nás.“³

Konkrétní utopie

Na otázku po tom, kde jsou dnes utopie, si Ana Cecilia Dinerstein odpovídá konceptem tzv. konkrétních utopií, kterýrazil filosof Ernst Bloch v opozici k velkým utopickým idejím, jež jsou situovány do daleké budoucnosti a většinou se naši každodenní realitě vzdalují.⁴ Ačkoliv mohou takové představy rozšiřovat imaginaci a zároveň formulovat kritiku současnosti, zůstávají většinou v rovině abstrakce nebo touhy. Konkrétní utopie by ale měly odkazovat ke všem těmto skutečnostem a zároveň navrhopvat uskutečnitelné a reálné cesty ke změně. Konkrétní utopie nezůstávají jen přáním, vytouženým rájem, ale umožňují zažívat jiný svět již teď. Mezi konkrétní utopie lze například počítat rolnická hnutí, jako je La Via Campesina, které se zasazuje za práva rolníků, kvalitní potraviny pro všechny a ochranu půdy. V našem kontextu usiluje o něco podobného hnutí komunitně podporovaného zemědělství, které vytváří přímý vztah mezi spotřebiteli a zemědělci. Spotřebitel tak

Angela Anderson's video is part of *The Last Day of Creation*, an exhibition in the Hraničář Gallery in Ústí nad Labem (March 12 to August 28 2020), which, similar to the *Sharing the Landscape* programme in the etc. gallery, explores the relationship of people and landscape. The exhibition was instigated by the reclamation strategy of the landscape following coal mining in the Ústí region and the planned renovation of Milada Lake, located to the west of the city. The top floor of the exhibition space hosts moving-image works that interrogate our view of the landscape as an infinite source of material and land intended to be conquered by humans. In these works, the landscape is considered as a process that is transformed and formed by how people experience the world they live in and how they understand their position within it. The images that form our ideas of the landscape play an important part in this process.

When I look at photographs of a reclaimed landscape, I am struck by its distinct homogenisation; the obliteration of signs. The metabolic processes of the landscape are flattened; soil has only one purpose – to support plants; the diversity of the soil microbiome is suppressed. According to Tomáš Uhnák: “In a similar way, the metabolic processes and diversity of the microbial environment is flattened in post-industrial societies. Soil, however, should serve as a source of nourishment not only for plants, but – by extension – also for people. One of the ways in which this happens is through the consumption of bacteria living in the soil through the plants we eat, thanks to which we can acquire the immunity and diversity of the microbial landscape. To increase or decrease organic matter in the soil means to increase or decrease the diversity of microbial matter in the human body. Contemporary research provides further proof for the old assumption that the processes taking place around us correspond with what goes on inside us.”³

Concrete Utopias

Where is utopia today? Ana Cecilia Dinerstein responds with the concept known as concrete utopias, formulated by the philosopher Ernst Bloch as an opposition to grand utopian ideals, which are situated in the distant future and usually far removed from our everyday reality.⁴ Although such ideas can broaden our imagination and also form a critique of society, they generally remain on the level of abstraction or desire. Concrete utopias, however, should refer to all these realities, while also suggesting feasible and realistic paths to change. Concrete utopias are not only wishes, or longed-for paradises, but also allow us to live a different world right now. As examples of concrete utopias, we can cite agrarian movements such as La Via Campesina, which defends farmers' rights and

3 Tomáš Uhnák, Úvod do politické ekologie trávení, in: *Kapitál* 02/2019, dostupné online: www.kapital-noviny.sk/uvod-do-politicke-ekologie-traveni/ (vyhledáno dne 27. 5. 2020)

4 K tomu viz. také Jakub Ort, Konkrétní utopie jako koncept pro radikální politiku, in *Alarm* 26. 8. 2019. Dostupné online: www.a2larm.cz/2019/08/konkretni-utopie-jako-koncept-pro-radikalni-politiku/ (vyhledáno dne 24. 5. 2020)

3 Tomáš Uhnák, Úvod do politické ekologie trávení [An Introduction to the Political Ecology of Digestion], *Kapitál* 11. 2. 2019, available online: www.kapital-noviny.sk/uvod-do-politicke-ekologie-traveni/ (accessed 27. 5. 2020).

4 See also Jakub Ort, Konkrétní utopie jako koncept pro radikální politiku [Concrete Utopia as a Concept for Radical Politics], *Alarm* 26. 8. 2019, available online: www.a2larm.cz/2019/08/konkretni-utopie-jako-koncept-pro-radikalni-politiku/ (accessed 24. 5. 2020).

za přijatelnou cenu získá kvalitní a ekologicky vypěstované potraviny, zatímco zemědělec neztrácí ze zřetele své zákazníky – vzniká mezi nimi vzájemný vztah. Na své si přijde také půda, která díky pravidelné podpoře spotřebitelů může odpočívat, a hospodářská zvířata, která netrpí ve velkochovech.

Odbočka k zemědělství není náhodná, protože se na něm mnohé ukazují. Je to přímý vztah člověka k extrakci přírodních zdrojů, na niž závisí lidské životy. I proto se většina prezentovaných děl v rámci *Sdílení krajiny* věnuje zemědělství a péči o půdu, a to z různých stran. Video Marie Lukáčové *Pole Žin* (2020) tvoří zčásti výpověď ekologických zemědělců; scénář k filmu vznikl v přímé návaznosti na zkušenost s fungováním ve skupině spotřebitelů setkávajících se na bázi komunitou podporovaného zemědělství. Ve videu se potkávají formálně odlišné obrazy, které propojuje sdílení, komunitní život a kritika intenzivního zemědělství. Skupina žen putuje na pole, kde raší řepka olejka, aby zde sdílely své rozhořčení nad chováním zemědělců. Neklevetí ale nadarmo, drby jsou naopak silným feministickým nástrojem,⁵ dochází k důležitému předávání informací i promyšlení sebe sama jako zdroje živin pro půdu. (Traduje se například, že pokojové rostliny lze hnojit živinami z vlastních vlasů.) Stejně tak je podstatné věnovat pozornost formám komunikace, když uvažujeme o svém vlastním chování v krajině. Z těchto důvodů Ramona Duminiciou, důležitá osobnost hnutí La Via Campesina, zdůrazňuje, že expertizace a technologizace zemědělství vedla k opuštění tradice lokálního předávání zkušeností a znalostí o půdě a rolnické práci, což vede k odcizení člověka od prostředků jeho živobytí.⁶

O vytvoření komunity a jejím fungování v konkrétním prostředí vypráví také dva další projekty: celoroční program studia Prototyp, v jehož rámci v roce 2019 vznikl skupinový projekt *půda / hlína / zem*, a video Martina Duška *Něco nad námi* (2019). První z nich vznikl jako iniciativa kolektivu Prototyp (Nikola Brabcová, Karin Šrubařová), kdy se skupina umělců/umělkyně (Barbora Dayef, Karel Kunc, Tomáš Hrůza, Veronika Čechmánková) a teoretiků (Rona Jankovičová a John Hill) během roku 2019 scházela, diskutovala a pořádala výlety, přičemž jejich spojujícím tématem byla půda, reflektovaná na základě různých pohledů jednotlivých participantů. Zároveň tak vzniklo i uskupení lidí, kteří se předem neznali, ale kteří sdíleli podobný zájem o práci v souladu s přírodními procesy. Na to navazuje také performance připravená pro etn. galerii, která demonstrovuje rozličné přístupy k danému tématu. Vizuální, verbální i prostorovou formou připomínají účastnice a účastníci svůj zájem v rámci práce kolektivu –

proposes high-quality groceries for everyone and extensive land protection. In our context, the community-supported agriculture movement has similar aims, creating a direct relationship between consumers and farmers. The consumer thus receives high-quality, ecologically cultivated foodstuffs at a reasonable price, while the farmer retains contact with his customers; a mutual relationship between the two is created. This model also benefits the soil, which does not need to be farmed as intensively, and farm animals, which don't have to suffer the inhumane conditions of factory farms.

This detour to agriculture is not random; much can be shown by this example. It represents a direct relationship between people and the extraction of natural resources on which human lives depend. This is also why most of the works presented within *Sharing the Landscape* thematise agriculture and soil care from various perspectives. Marie Lukáčová's video *Pole Žin* (*Field of Žinas*, 2020) is composed in part of interviews with ecological farmers. The screenplay was created directly as a response to a group of consumers who were brought together by community-supported agriculture. The video presents formally diverse images connected by themes such as sharing, community life, and a critique of monoculture farming. A group of women walk to a rapeseed field in order to share their frustrations over the actions of farmers. However, this is not idle chatter: gossip is conceived as a feminist tool that allows for important information to be shared and for women to conceive of themselves as a source of nourishment for the land. (It is said, for instance, that house plants can be fertilised by nutrients from our hair.)⁵ It is also important to pay attention to the forms of communication we use when considering our own behaviour in the landscape. This is why Ramona Duminiciou, an important figure in the Via Campesina movement, emphasises that the tendency towards technology and expertise in agriculture leads to the abandonment of locally transmitted experience and knowledge about the land and farming, which leads to people's alienation from their means of subsistence.⁶

Two other projects also focus on the creation of new communities and their operation under specific conditions: the yearlong activities of Prototyp studio, which in 2019 led to the creation of a group project, *půda / hlína / zem* (*soil / earth / land*), and Martin Dušek's video *Něco nad námi* (*Something Above Us*, 2019). The first of these began as an initiative by the Prototyp collective (Nikola Brabcová, Karin Šrubařová), who brought together a group of artists (Barbora Dayef, Karel Kunc, Tomáš Hrůza, Veronika Čechmánková) and theorists (Rona

5 Silvia Federici, *Witches, Witch-Hunting and Women*, Oakland, CA: PM Press, 2018, kapitola V. „On the Meaning of 'Gossip'”, s. 35–43.

6 Viz Tomáš Uhnák, rozhovor s Ramonou Duminiciou: Rolníci jako prekarizát mezi zemědělci. Stabilizace lidí a klimatu spočívá ve stabilizaci rolníků. In *Kapitál*, 11. 2. 2020. Dostupné online: www.kapital-noviny.sk/rolnici-jako-prekarizati-mezi-zemedelci-stabilizace-lidi-a-klimatu-spociva-ve-stabilizaci-rolniku/ (Vyhledáno dne 24. 5. 2020). A David Pflüchik a Anna Remešová, *Umění antropocénu*, díl 1: POJMY. Dostupné online: www.artycok.tv/43396/umeni-antropocenu (vyhledáno dne 24. 5. 2020).

5 Silvia Federici, *Witches, Witch-Hunting and Women*, Oakland, CA: PM Press, 2018, chapter 5, “On the Meaning of 'Gossip'”, pp. 35–43.

6 See Tomáš Uhnák, interview with Ramona Duminiciou, Rolníci jako prekarizát mezi zemědělci. Stabilizace lidí a klimatu spočívá ve stabilizaci rolníků [Farmers as the Proletariat of Agriculture: The Stabilisation of People and the Climate Consists of a Stabilisation of Farmers], *Kapitál* 11. 2. 2020, available online: www.kapital-noviny.sk/rolnici-jako-prekarizati-mezi-zemedelci-stabilizace-lidi-a-klimatu-spociva-ve-stabilizaci-rolniku/ (accessed 24.5.2020); and David Pflüchik and Anna Remešová, *Umění antropocénu* [The Art of the Anthropocene], episode 1: POJMY [TERMS], available online: www.artycok.tv/43396/umeni-antropocenu (accessed 24. 5. 2020).

a mimo jiné také výlet do Mnišku pod Brdy, kde společně pracovali s červenou hlínou, kterou sbírali v okolním lese a přenášeli ji do lesní školky. Během workshopu vznikly materiální výsledky tvůrčího procesu (například různé nádoby), ale také se uskutečnila důležitá setkání, založená na spoluprožívání času ve skupině i prostředí, které materiál poskytlo.

Jinou komunitu v čase i prostoru představuje video Martina Duška *Něco nad námi* (2019), které původně vzniklo jako multimediální instalace. I zde se hlavním tématem stala samotná existence komunity, která reaguje na přírodní prostředí a žije v symbióze s ním. Duškova práce vypráví příběh o hledání místa, kde by jeho prarodiče a příbuzní mohli v sedmdesátých letech trávit společně čas a nacházet zde sdílenou radost. Obrazy doplňují zápisy z kroniky, které ve videu čte herec Zdeněk Maryška a popisují narušení idylly výstavbou vedení vysokého napětí. Do života společenství přichází cosi cizího, co ukusuje les, a lidem nezbyvá, než se s novou situací smířit. Soužití člověka, technologie, ale také jiných sil, které demonstruje přítomnost dvě stě let staré kapličky, ve videu Martina Duška představuje jakýsi mikrosvět, ve kterém spíše než k oddělování různých skupin entit a životních forem dochází k jejich neustálému prolínání a střetávání.

Soužití s ne-lidským, ale také s toxickým, je podstatnou složkou formování každé současné komunity. A ne vždy je takové soužití jednoduché. Pascal Gielen v knize *Commonism. A New Aesthetics of the Real* píše, že život formující se v rámci společně sdílených statků neznamena vždy nekonfliktní sociální dynamiky, naopak, sdílení vzniká v neustálých křečích, ve sporech, v lásce, stejně tak jako v nenávisti. Komunita není žádné romantické blouznění pod hvězdnou oblohou. „Ideologie společně sdílených statků („commonism“)⁷ je hledáním nových forem soužití, což obnáší změny, jež se zřídka kdy uskuteční naráz. Vášeň a trápení (...) jdou ruku v ruce, což činí kolektivní práci poněkud tragikomickou. Sdílení statků dává často podnět k radosti, ale také ke křiku, řvaní a... pocení.“⁸ Všechny tyto fyzické aspekty podílející se na fungování komunit a sdílených prostředků je třeba chápat jako podstatnou složku boje proti abstrakci procesů a sociálních interakcí, ke které dochází v neoliberalismu. Pascal Gielen tento model abstrakce ukazuje na současné financionalizaci každého aspektu lidského života – od pojmání člověka jako měřitelné jednotky až po finanční kapitál, pohybující se bez teritoria a vyjadřovaný algoritmy, znaky a čísly. Model abstrakce se samozřejmě propisuje také do politiky a do vztahu mezi státem a jedincem. Oproti ideologii neoliberalismu klade Gielen ideologii společně sdílených statků. Tím mimo jiné

Jankovičová and John Hill). Throughout 2019, the group met, discussed, and organised trips. The link between all these activities was soil, reflected through the diverse positions of the participants. A collective was created from people who did not know each other but shared an interest in working in accordance with natural processes. The performance they prepared for the etc. gallery demonstrates Prototyp's diverse approaches. The participants used visual, verbal, and spatial means to articulate their interests within the work of the group – and to remind us of their trip to Mnišek pod Brdy, where they collected the characteristic red soil in the local forest and brought it to a fenced-off patch of newly planted trees. The workshop led to the creation of several material artefacts (various containers, for instance), and also helped establish important encounters based on collectively experiencing time within the group and on the environment provided by the material.

Martin Dušek's video *Something Above Us*, which was originally conceived as a multimedia installation, presents another community in space and time. Once again, the central topic is the very existence of a community that responds to the natural environment and lives in symbiosis with it. Dušek's piece tells the story of his grandparents and other family members: in the 1970s, they were searching for a place where they could spend time together, finding a shared joy. The images are accompanied by records from the family chronicle, read by the actor Zdeněk Maryška, which describe how their idyll was spoiled by the construction of a high-voltage transmission line. Something foreign enters the life of the community, taking away a part of the forest, and the people are left with no other option than to make their peace with the new situation. In Dušek's video, the cohabitation of people, technology, and other forces (alluded to by the two-hundred-year-old chapel) represents a microcosm in which various entities and forms of life constantly collide and interpenetrate.

Today, cohabitation with the non-human – but also with the toxic – is an important part of the formation of every community. And it is not always straightforward. In *Commonism: A New Aesthetics of the Real*, Pascal Gielen claims that life that develops based on the principle of the commons does not always mean conflict-free social dynamics; on the contrary, sharing involves constant convulsion – in conflict, in love, and in hate. Community is no romantic rapture under the starry sky: “Commonism is a quest for new forms of living together, and such changes rarely take place without fits and starts. Passion and suffering – like that of the growing precariat – go hand in hand, making collective enterprise somewhat tragicomical. There is a lot of laughter in the commons, but also a lot of shouting, screaming, and ... sweating.”⁹ All the physical aspects that take part in the operation of communities and shared

7 „Commonism“ vychází ze slova *commons*. Do češtiny by byl nejpřesnější překlad komunismus, neboť obě slova – komunismus i *commons* – mají stejný základ v latině, kterým je slovo *communis*, tedy „společný“.

8 Pascal Gielen, *Common Aesthetics. The Shape of a New Meta-Ideology*, in: *Commonism. A New Aesthetics of the Real* (eds. Nico Dockx & Pascal Gielen), Amsterdam: Valiz, 2018, s. 82.

9 Pascal Gielen, *Common Aesthetics: The Shape of a New Meta-Ideology*, in: *Commonism: A New Aesthetics of the Real* (eds. Nico Dockx & Pascal Gielen), Amsterdam: Valiz, 2018, p. 82.

reaguje i na zvýšený zájem o téma společně sdílených statků v sociálních vědách a umění, což si vysvětluje stále výraznějšími sociálními nerovnostmi ve světě a zvyšující se touhou po reálnu. I proto pracuje (společně s druhým editorem výše jmenovaného sborníku Nico Dockxem) s podtitulem „společně sdílené statky – estetika reálna“. Jak taková estetika reálna vypadá v praxi?

„Ve srovnání s hladkou a monochromatickou, mramorovou estetikou neoliberalismu a virtuálního kapitálu ideologie společně sdílených statků plodí potomstvo na první pohled poněkud nevzhledné. To, co představuje, je vpravdě monstrózní, neboť smířuje vše, co je ve skutečnosti nesmiřitelné.“ Zdánlivě protichůdné jsou i podoby dnešních komunit, ve kterých člověk odmítne své výsadní postavení a přijme jejich hybridní podstatu. Ve videu *Semente Exterminadora* (2017) od Pedra Neves Marquese jsme svědky velmi nezvyklého spojení – mezi Capivarou, ropným dělníkem, a Ywy, ženou-androidem. Poté, co se Capivara vrací kvůli katastrofě na ropné plošině do Rio de Janeira, setkává se s Ywy, která jej láká na jihozápad Brazílie, aby zde našel práci na sójových a kukuřičných monokulturních plantážích. Vyústění příběhu Capivary a Ywy není jednoznačné. Snad je řešením smíření? Přijetí situace takové, jaká je? Ywy propojuje geneticky modifikované plodiny s represí ženských těl, gender je konstrukcí, nástrojem kontroly a útlaku, možná je třeba opustit tyto omezující kategorie a naučit se žít v komplexitě vztahů na planetě Zemi. Jedině pak budeme schopni vytvářet nezvyklá příbuzenství (*oddkin*) a společenství, jak o tom píše Donna J. Haraway v knize *Staying with the Trouble. Making Kin in the Chthulucene* z roku 2016. Cthulhu – hybridní bytost, cosi mezi zvířetem, obludou a člověkem – je symbolem propojení různorodých forem života. Vytváření komunit a míst pro společně sdílené statky je třeba také chápat jako asambláže života, které nám všem (živým tvorům) umožňují rovnocenně existovat v podmínkách zdevastované a vyčerpané planety.

Kdo se bojí ideologie?

Hned v úvodu svého sborníku prohlašují Nico Dockx a Pascal Gielen, že „commonism“ je třeba chápat jako ideologii. Nejedná se tedy jen o ideu či přání, ale o snahu zachytit celý nový ideologický systém a popsat jej z různých úhlů. Jejich cíle nejsou malé a možná v leccems působí spíše jako proklamace než jako promyšlený politický systém. Důležité místo zde má také kultura, jejíž součástí je i produkce (pohyblivých) obrazů: „Chápeme kulturu jako základ (ne jako nadstavbu), protože kultura je nedílnou součástí procesu, v jehož rámci dáváme smysl sobě samým a ekonomikám, ekologiím, jurisdikcím a politikám společenského prostředí, ve kterém žijeme. V tomto ohledu následujeme argumenty Ernesta Laclaua a Chantal Mouffe, kteří zdůrazňují úlohu diskursu

resources must be understood as a crucial component of the struggle against the abstraction of processes and social interactions that take place under neoliberalism. Gielen demonstrates this model of abstraction by means of the current financialisation of every aspect of human life – from conceiving of a human being as a measurable unit to the movement of financial capital, without territory or borders and expressed by algorithms, symbols, and numbers. Of course the model of abstraction is also inscribed in politics and the relationship between the state and the individual. Gielen pits the ideology of commonism against neoliberalism. This is partly a reaction to the increased interest in the commons in the social sciences and the arts, which Gielen interprets as a reaction to the gradually more significant social inequalities around the world and an increasing desire for the real. This is why he and Nico Dockx (co-editor of *Commonism*) use the subtitle “aesthetics of the real”. How does such an aesthetics of the real work in practice?

Gielen continues: “Compared to the smooth and monochromic, marble aesthetics of neoliberalism and virtual capital, commonism at first sight seems to be giving birth to a particularly ungainly child. What it presents is truly a monster, reconciling everything that is in fact irreconcilable.” Communities in which people deny their privileged position and acknowledge the hybrid nature of these communities are also seemingly contradictory. In *Semente Exterminadora* (2017), a video by Pedro Neves Marques, we witness the birth of a highly unlikely alliance between Capivara, an oil rig worker, and Ywy, a female android. Capivara returns to Rio de Janeiro after catastrophe strikes the oil rig. He meets Ywy, who tempts him to come to southwestern Brazil to find work on the soy and corn monoculture plantations. The outcome of Capivara and Ywy’s story is ambiguous. Perhaps reconciliation is the answer? Accept the situation as it is? Ywy links genetically modified crops with the repression of the female body; gender is a construct, a tool of control and oppression, and perhaps we need to abandon these limiting categories and learn to live within the complexity of relationships found on planet Earth. Only then will we be able to create ‘oddkin’ and communities as formulated by Donna J. Haraway in her 2016 book *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*. Cthulhu – a hybrid being somewhere between animal, monster, and human – is a symbol for the interconnection of diverse forms of life. The creation of communities and commons must be understood as assemblages of life that allow us all to exist equally within the conditions provided by a devastated and exhausted planet.

Who’s Afraid of Ideology?

At the beginning of their book, Dockx and Gielen claim that we need to understand commonism as an ideology. It is not merely an idea or a wish but rather an aim to conceive of a whole new ideological system and describe

v ideologických konstrukcích. Užíváním pojmu kultury rozšiřujeme koncept diskursu, což dává prostor také mimojazykovým projevům, jako je například vizualita, zvuk, pach a hmat, či veškeré smyslové vnímání, které je součástí procesu signifikace, ať už je ideologický, či nikoliv.⁹

Pokud pracuji se strategiemi komunitního fungování a péče o krajinu, nemohu se vyhnout společenskému a politickému situování. Svě o tom ví také filmařka Marwa Arsanios, která svůj nedávný dvoudílný projekt nazvala *Kdo se bojí ideologie?* (*Who is afraid of ideology?*, Part I & Part II, 2017–2019). V něm zkoumá sebeorganizaci kurdevských autonomních ženských komun – a to nejprve v kratším snímku, v němž ženy vypráví o guerille žijící v horách a spoluprožívání všech komplikací, které takový život přináší; a v delším poměrně klasicky dokumentárně laděném videu o ženské vesnici Jinwar v severní Sýrii a družstvu v údolí Bikáa u syrských hranic, ze kterého se stalo útočiště pro uprchlíky. První část, která byla také vybrána do programu *Sdílení krajiny*, nabízí observační záběry horských úpatí, které jsou prokládány pohledy na samotnou autorku, procházející nebo projíždějící v autě po kraji. Arsanios tím několikrát deklarativně přiznává, že se díváme na video sestavené z její perspektivy a cílevědomě zaměřené na několik stěžejních okruhů témat: na ekologii, feminismus a sociální organizaci. Všechna tři témata se vzájemně protínají, ženy popisují v mluveném komentáři jak svou zkušenost se životem v horách, tak utváření lokální moudrosti vypovídající o vzájemném vztahu s okolním prostředím. „Nejsme vnějšími pozorovateli světa, ale stejně tak se na konkrétních místech jednoduše neocitáme,“ říká Arsanios na začátku videa a dodává, že je zapotřebí samu sebe a své myšlení chápat jako součást přírody. Pozorování obrazů krajiny může vybízet k pasivnímu dívání se, důležité je zde však uvědomění, jak a na co se díváme. A také, na co se budeme chtít dívat – a čeho budeme chtít být součástí – v budoucnu.

Anna Remešová

it from various positions. They certainly do not aim low, and perhaps their goals seem more like a proclamation than an elaborated political system. Culture plays an important role too, including the production of (moving) images: “We see culture as the base (and not as superstructure), because culture stands for the whole process of giving meaning to ourselves and to the societal environment and its economies, ecologies, jurisdictions, and politics in which we are living. In that sense we follow the arguments of Ernesto Laclau and Chantal Mouffe, who stress the role of discourse in ideological constructions. We only enlarge the concept of discourse by using the notion of culture, which also gives a place to other cultural expressions besides language, such as visuals, sounds, smells, and touch or all the senses of aesthesis/aesthetics that contribute to processes of signification, ideological or not.”⁸

If we aim to create communities and care for the landscape, it is impossible to avoid situating ourselves socially and politically. Filmmaker Marwa Arsanios is well aware of this, as is apparent from her work *Who is afraid of ideology?* – Part I & Part II (2017–2019), in which she explores the methods of self-organisation employed by the autonomous communes established by Kurdish women. The first part is a short film that sees the women sharing their experiences of guerrilla warfare in the mountains and the difficulties they share. The second part is a more traditional documentary about the female village of Jinwar, in northern Syria, and a cooperative in Lebanon’s Beqaa Valley, near the Syrian border, which has become a haven for refugees. Part I, which was selected for the *Sharing the Landscape* programme, includes observational shots of the mountains interspersed with views of the author walking through the landscape or traversing it by car. In this manner, Arsanios declares that we are watching a video composed from her perspective, purposefully aimed at several key topics: ecology, feminism, and social organisation. All three topics intersect: in their spoken commentary, the women describe both their experiences of living in the mountains and the creation of local wisdom, reflecting a mutual relationship with the environment. “We are not outside observers of the world. Nor are we simply located in the particular places of the world,” Arsanios says at the beginning of the video, adding that conceiving of oneself and one’s thought as part of nature is crucial. Looking at images of the landscape can lead to passive observation. The important thing is to realise what we are looking at, and how. And also, what we wish to look at – and be a part of – in the future.

Anna Remešová

9 Nico Dockx & Pascal Gielen, Introduction: Ideology & Aesthetics of the Real, in: *Commonism. A New Aesthetics of the Real* (eds. Nico Dockx & Pascal Gielen), Amsterdam: Valiz, 2018, s. 56–57.

8 Nico Dockx & Pascal Gielen, Introduction: Ideology & Aesthetics of the Real, in *Commonism*, pp. 56–57.